

УДК 339.9

Чалюк Ю.О.

 аспірант кафедри міжнародного менеджменту
 Київського національного економічного університету
 імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС

Досліджено основні моделі соціальної політики ЄС, проаналізовано особливості та цільові орієнтири розвитку соціальної сфери, основні напрямки трансформації суспільних відносин в сучасних умовах формування єдиної соціальної політики країн ЄС.

Ключові слова: моделі соціальної політики, Європейський Союз, європейські стандарти, система соціального діалогу, система соціального захисту.

Чалюк Ю.А. ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛЬНОЙ ПОЛИТИКИ ЕС

Исследованы основные модели социальной политики ЕС, проанализированы особенности и целевые ориентиры развития социальной сферы, основные направления трансформации общественных отношений в современных условиях формирования единой социальной политики стран ЕС.

Ключевые слова: модели социальной политики, Европейский Союз, европейские стандарты, система социального диалога, система социальной защиты.

Chalyuk Y.O. FEATURES OF SOCIAL POLICY IN THE EU

Considered basic model of social policy, analyzes the features and targets of social development, the main transformation of social relations in modern conditions the formation of a common social policy in the EU.

Keywords: model of social policy, the European Union, European standards, the social dialogue, social protection system.

Постановка проблеми. Соціальна політика та способи її регулювання завжди чинили величезний вплив на всю систему економічних, політичних, правових, моральних відносин, визначали характер і темпи еволюції суспільства. Шлях від зародження європейської соціальної ідеї до загальної соціальної політики Європейського Союзу пролягав через кілька століть історії. Він був відзначений найгострішими соціально-економічними потрясіннями та політичними конфліктами. В XXI столітті керівники Європейського Союзу зрозуміли необхідність розробки нових концепцій інноваційного соціального світу, соціального вирівнювання та соціальної справедливості, що лежать в основі сучасної політики ЄС. Особливістю європейської соціальної політики є активна й масштабна участь держави в процесах відтворення, високі податки й соціальні внески, за рахунок яких відбувається формування ефективного соціального бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових джерел засвідчує зростаючий інтерес дослідників до тематики європейського соціального діалогу, соціальної конвергенції країн та удосконалення соціальної політики ЄС. Науковою новизною відрізняються праці вчених-економістів Е. Кучко, А. Сапіра, Г. Еспінг-Андерсена, А. Хьюберта, Ж. Бассета, Д. Кауліер-Грайса. Однак в сучасних умовах глобальних соціальних викликів та асиметрій потребують подальшого вивчення проблеми формування єдиної соціальної політики ЄС.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз моделей європейської соціальної політики, виявлення особливостей трансформації суспільних відносин, дослідження суті реформ, які здійснюються сьогодні в країнах ЄС у відповідності з їх стратегічним курсом на посилення конкурентоспроможності та соціальне згуртування європейців.

Виклад основного матеріалу дослідження. На перший погляд може здатися, що в національних системах соціального захисту країн Європейського Союзу більше відмінностей, ніж подібностей, тому що кожна держава йшла своїм шляхом формування соціальної політики. Проте бельгійський учений-економіст Андре Сапір [1] представив на засіданні Економічного та

Таблиця 1

Моделі соціальної політики ЄС

Модель соціальної політики та країни представники	Основна характеристика	Забезпечення соціального страхування	Основні принципи, на яких базується модель
1	2	3	4
<i>Континентальна модель</i> <i>Німеччина, Австрія, країни Бенілюксу.</i>	Встановлює жорсткий зв'язок між рівнем соціального захисту і тривалістю професійної діяльності.	Принцип комутативної справедливості: страхові відрахування визначаються страховими внесками.	Професійна солідарність; Принцип справедливості; Принцип забезпечення; Принцип допомоги.
<i>Англосакська модель</i> <i>Бевеїрджі-Великобританія та Ірландія</i>	Всезагальність, одноманітність та уніфікація соціальних послуг.	Фінансування проводиться як за рахунок оподаткування і за рахунок страхових внесків.	Принцип розподільчої справедливості.
<i>Скандинавська модель</i> – <i>Данія, Швеція і Фінляндія</i>	Соціальний захист розуміється як законне право громадянина. Активна перерозподільна політика, спрямована на вирівнювання рівня доходів.	Фінансування проводиться за рахунок оподаткування, хоча певну роль грають страхові внески підприємців і найнятих робітників.	Необхідною передумовою функціонування даної моделі є високо організоване суспільство, що будується на основі принципів інституційного суспільства.
<i>Південно-європейська модель</i> – <i>Італія, Іспанія, Греція і Португалія</i>	Перехідна модель, рівень соціальної захищеності відносно низький.	Соціальна політика носить переважно пасивний характер і орієнтована на компенсацію втрат в доходах окремих категорій громадян.	Принцип асиметричності.

фінансового комітету (ECOFIN) в Манчестері 9 вересня 2005 року для Європейської комісії типологізацію режимів добробуту (welfare regimes) – моделей соціальної політики, які відрізняються ступенем втручання держави в соціально-економічну сферу суспільства та ступенем соціальної захищеності громадян, забезпеченості свободи соціального вибору різних верств населення та впливу соціальних процесів на економічний розвиток країни. Дослідник виділив наступні моделі: континентальна, англосаксонська, скандинавська і південноєвропейська (табл. 1).

Європейська соціальна модель – передбачає спільні дії держави і громадянського суспільства, спрямовані на те, щоб для всіх громадян забезпечувалось задоволення основних матеріальних потреб, участь у житті суспільства, посилення соціальної згуртованості [2, с. 13-16]. Європейська соціальна модель повинна включати наступні елементи (рис.1):

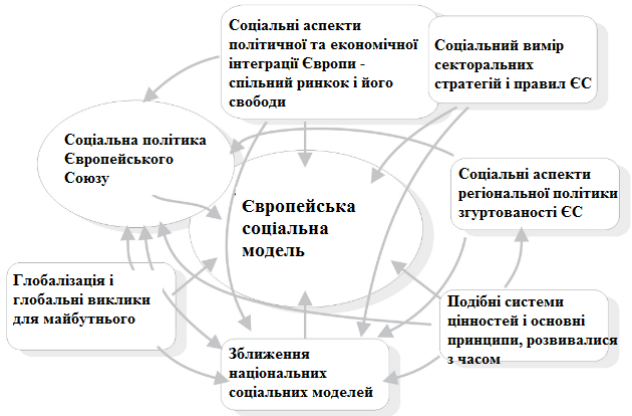

Рис. 1. Складові елементи Європейської соціальної політики

Найважливішими для європейської соціальної моделі є політика зайнятості, економічна, фінансова, соціальна і освітня політика [3, с. 15-17]:

Економічна політика і політика зайнятості: створюють передумови для економічного процвітання, задоволення матеріальних потреб, забезпечують фінансування соціальної політики, сприяють суспільній і політичній стабільності.

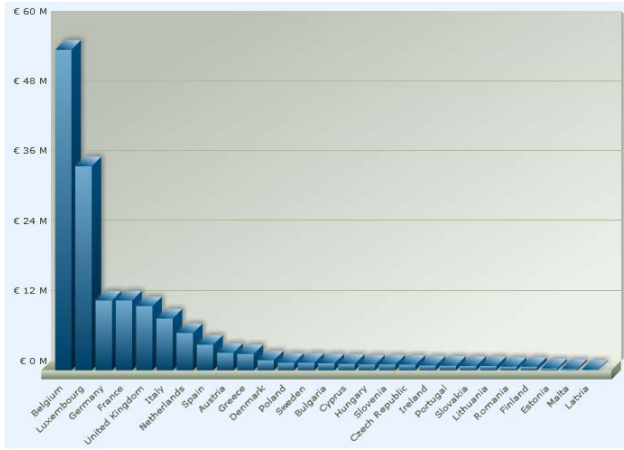
Соціальна політика / системи соціального захисту / фінансова політика: визначають вторинний розподіл доходів по трансфертах і тим самим створюють умови суспільної і політичної стабільності, забезпечують задоволення потреб і участь у житті суспільства тих, хто через свої недостатні можливості з погляду зайнятості і заробітку не в змозі себе забезпечити.

Освітня політика: поліпшує середньострокові і довгострокові можливості громадян з погляду зайнятості і заробітку, створює передумови для економічного процвітання, полегшує участь у житті суспільства.

На думку професора Г. Еспінг-Андерсена, соціальне забезпечення країн-членів ЄС характеризуються різноманітністю [4]. За останні 50 років Європейський Союз розширився від 6 до нинішніх 28 держав, саме це урізноманітнює моделі соціальної політики. Європейську соціальну модель багатого легше охарактеризувати, порівнявши кожну країну ЄС за рівнем витрат на соціальну сферу [5, с. 16-18].

Як видно з таблиці 2, найбільш розвинуте соціальне забезпечення в Бельгії,

Таблиця 2
Витрати ЄС на соціальну сферу у 2012 році

Люксембурзі, Німеччині, а найменше фінансується соціальна сфера в Естонії, Мальті та Латвії.

Модель соціальної політики країн ЄС залежить від витрат на соціальну сферу у вигляді частки від ВВП, системи соціального забезпечення, режиму фінансування.

За допомогою власних розрахунків автор у таблиці 3 наводить показники соціального забезпечення по кожній країні ЄС за шістьма параметрами та на рисунку 2 групує країни на чотири соціальні групи за двома критеріями: фінансування соціальної сфери та загальні витрати на соціальний захист [6].

Для всебічного забезпечення соціальної сфери існують наступні структурні фонди: Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF), Європейський соціальний фонд (ESF) та Фонд згуртованості (CF), які сприяють зміцненню економічної, соціальної та територіальної єдності між регіонами та державами-членами ЄС. Ці фонди також підтримують конкурентоспроможність та зайнятість, заохочують транскордонне, транснаціональне та міжрегіональне співробітництво. Наприклад, ESF надає можливість працевлаштування, зосередивши увагу на мобільності трудових ресурсів та адаптації працівників до промислових змін. В 2012 році 38,9 млн. євро було надано для структурних фондів, в той час як бюджет проектів CF становив 9,6 млрд. євро [7, с. 3-5].

Програма ЄС із стимулювання зростання та зайнятості «Європа-2020» передбачає, що наука, технології та інновації забезпечать значний внесок у вирішення зростаючих соціально-економічних про-

Загальні витрати на соціальний захист (% від ВВП)	Фінансування соціального забезпечення за рахунок внесків (% від загальної суми)						
	20,00-29,99	30,00-39,99	40,00-49,99	50,00-59,99	60,00-69,99	70,00-79,99	80,00-89,99
32,00-33,99	• Данія						
30,00-31,99		Швеція			• Нідерланди	• Франція	
28,00-29,99	Модель Бевериджа (великі витрати)	Ірландія	Фінляндія	Греція	• Австрія	• Бельгія	
26,00-27,99		Великобританія	• Італія		• Німеччина		Модель Бісмарка (великі витрати)
24,00-25,99		Португалія			• Іспанія		
22,00-23,99					• Словенія		
20,00-21,99		• Кіпр					
18,00-19,99	Модель Бевериджа (низькі витрати)			• Угорщина	• Люксембург		Чеська Республіка
16,00-17,99				• Польща			• Румунія
14,00-15,99				• Хорватія	• Мальта		• Словаччина
12,00-13,99				Литва	• Болгарія		• Естонія
					• Латвія		
					Модель Бісмарка (низькі витрати)		

Рис. 1. Залежність соціальної моделі країн ЄС від фінансування соціального забезпечення та загальних витрат на соціальних захист

Таблиця 3

Соціальне забезпечення країн ЄС за 6 показниками

Країна член	ВВП на душу населення по ПКС (ЄС 28 = 100)	Заг. витрат на соц.зах. (% від ВВП)	Внески у % від заг. суми надходжень соц. зах.	Рівень зайнятості 15-64 (%)	У групі ризику рівня бідності (%)	Нерівність в розподілі доходів
ЄС-28	100	29,1	59,1	71,7	17,0	5,1
Австрія	130	29,5	65,3	75,9	14,4	4,2
Бельгія	120	30,4	73,4	66,9	14,8	3,9
Болгарія	47	17,7	60,4	67,1	21,2	6,1
Кіпр	92	22,8	34,7	73,5		4,7
Чеська Республіка	81	20,4	80,7	71,6	9,6	3,5
Данія	126	34,3	28,8	78,6	13,1	4,5
Естонія	71	16,1	79,4	74,9	17,5	5,4
Фінляндія	115	30,0	50,2	75,2	13,2	3,7
Франція	109	33,6	65,8	71,0	14,1	4,5
Німеччина	123	29,4	62,7	77,1	16,1	4,3
Греція	75	30,2	58,4	67,9	22,2	6,6
Угорщина	67	23,0	57,9	64,3	14,0	4,0
Ірландія	129	29,6	40,0	69,2	15,2	4,6
Італія	101	29,7	57,0	63,7	19,4	5,5
Латвія	64	15,1	64,0	74,4	19,2	6,5
Литва	72	17,0	59,8	71,8	18,6	5,3
Люксембург	263	22,5	51,3	69,4	15,1	4,1
Мальта	86	18,9	62,7	63,1	15,0	3,9
Нідерланди	128	32,3	67,8	79,3	10,1	3,6
Польща	67	19,2	50,3	66,5	17,1	4,9
Португалія	76	26,5	47,4	73,9	17,9	5,8
Румунія	50	16,3	73,2	64,2	22,6	6,3
Словаччина	76	18,2	84,4	69,4	13,2	3,7
Словенія	84	25,0	67,4	70,4	13,5	3,4
Іспанія	96	26,1	64,5	74,1	22,2	6,6
Швеція	126	29,6	49,8	83,0	14,2	3,7
Великобританія	106	27,3	47,9	76,3	16,2	5,4
Хорватія	62	20,6	51,6	60,5	20,5	5,4

блем, з якими нині стикається Європа. У цьому контексті розглядається питання розвитку *інноваційної соціальної політики*, мета якої полягає у вирішенні низки соціальних та екологічних проблем – таких, як зміна клімату, безробіття, злочинність, соціальне відчуження, матеріальна бідність, міграція, нерівність у розподілі добробуту, старіння населення [8].

Сьогодні у країнах ЄС соціальні видатки бюджету складають в середньому 27% ВВП. Зважаючи на бюджетні обмеження, викликані негативним впливом економічної рецесії, саме соціальні інновації можуть забезпечити вирішення гострих соціальних проблем і водночас сприяти більш ефективному використанню наявних ресурсів ЄС [9].

Прикладом новаторського підходу ЄС є реалізація у 2007-2013 рр. Сьомої Рамкової Програми в сфері досліджень, технологічного розвитку та демонстраційної активності з бюджетом понад 53 млрд. євро [10]. На зміну їй на період 2014-2020 рр. Єврокомісія вже розробила «*Горизонт-2020 – Рамкова програма з наукових досліджень та інновацій*» та передбачила її фінансування на рівні 70 млрд. євро [11].

Сьогодні існує чимало ініціатив та інструментів реалізації соціальних інновацій, які уже впроваджуються в ЄС. Окремі країни ЄС, незважаючи на досить короткий проміжок часу, змогли створити спеціальні соціальні фонди, парки та інститути, які можуть слугувати орієнтиром для інших країн-учасниць [12]:

1. SITRA, Фінляндія. Цей фонд створений на базі Фінського інноваційного фонду і є незалежним громадським фондом під контролем парламенту Фінляндії. На сьогодні фонд SITRA реалізує п'ять основних програм: інновацій, охорони здоров'я, продовольства і харчування, захисту довкілля та підтримки маши-

нобудування. Річний бюджет фонду становить близько 40 мільйонів євро і поповнюється в основному за рахунок внесків приватних корпорацій.

2. Естонський фонд розвитку (Argengufond). Діяльність Естонського фонду розвитку спрямована на ініціювання та підтримку позитивних змін в економіці Естонії шляхом інноваційних проектів і венчурних інвестицій. Фонд орієнтований на новаторські ініціативи з міжнародним потенціалом і наразі забезпечує підтримку чотирьох проектів, пов'язаних з інформаційними технологіями та сервісною економікою.

3. Фонд соціальних інвестицій підприємств, Великобританія. Фонд соціальних інвестицій підприємств підтримує соціальний інвестиційний бізнес від імені Міністерства охорони здоров'я Великобританії. Фонд був створений в 2007р. для сприяння інноваціям у сфері охорони здоров'я і соціального захисту. Фінансування проектів надається некомерційним структурам, діючим соціальним підприємствам, а також працівникам сфери охорони здоров'я.

4. Парк соціальних інновацій, Іспанія. Саме Іспанія має перший у світі досвід у створенні «соціально-орієнтованої силіконової долини». У червні 2010 р. Іспанський центр соціальних та корпоративних інновацій DENOKINN відкрив перший у Європі Парк соціальних інновацій, розташований у м. Сантурсе на півночі Іспанії. Проект підтримується місцевими органами влади і урядом Іспанії та має початковий бюджет у розмірі 6 мільйонів євро. Передбачається, що в роботі Парку соціальних інновацій візьмуть участь понад 50 міжнародних компаній і асоціацій, надаючи можливість створити нові соціальні підприємства з доступом до навчання та наставництва (спеціальна підготовка буде здійснюватися на базі Академії соціальних інновацій).

5. Національний інститут соціальних інновацій, Нідерланди. Ця структура заснована у 2006 році асоціаціями роботодавців, профспілками, двома університетами і незалежними організаціями з метою стимулювання соціальних інновацій на робочих місцях, що має стати підґрунтям для підвищення якості та продуктивності праці робітників, а також накопичення інноваційного потенціалу.

Висновки з проведеного дослідження. Незважаючи на різницю в моделях соціального забезпечення різних країн Євросоюзу, в останні роки відбувається зближення соціальної політики європейських країн та активізація діяльності у таких сферах соціального захисту, як збереження суспільного добробуту; призначення соціальної допомоги адресного характеру; впровадження ринкових відносин у систему соціального страхування; поширення приватного пенсійного страхування; широке впровадження інновацій у соціальній політиці; підтримка активної зайнятості та створення умов для реалізації економічних ініціатив громадян.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. André Sapir, 2006. «Globalization and the Reform of European Social Models,» Journal of Common Market Studies, Wiley Blackwell, vol. 44(2). – P. 369–390.
2. Stanisława Golinowska, Peter Hengstenberg, Maciej Żukowski, 2009. Diversity and commonality in European social policies; the forging of a European social model. – P. 427
3. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС? / Фонд ім. Фрідріха Еберта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. Лотар Вітте. – К. : Заповіт, 2006. – 44 с.
4. Gøsta Esping-Andersen, 1990. The Three Worlds of Welfare Capitalism. Cambridge. Polity Press and Princeton : Princeton University Press.
5. Multiannual financial framework 2014-2020 and EU budget 2014. Luxembourg: Publications Office of the European Union. – 2013. – P. 24.
6. Офіційний сайт Eurostat. Електронний ресурс. – Режим доступу : <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>.
7. EU budget 2013: investing in growth and jobs. Luxembourg: Publications Office of the European Union. – 2013. – P. 28.
8. Кучко Е.Е. Социальные инновации: подходы к определению и классификации // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія: Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. – № 941. – 2011. – С. 2733.
9. Hubert A. Empowering People, Driving Change: Social Innovation in the European Union. Bureau of European Policy Advisers, European Commission. – 2010. – P. 131.
10. Bassett J., 2010. Social Innovation in Europe Mobilising People and Resources. Global Review of Innovation Intelligence and Policy Studies. PRO INNO Europe Project. – European Commission. – P. 31.
11. Офіційний сайт Рамкової програми «Горизонт-2020» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://ec.europa.eu/research/horizon2020/index_en.cfm?pg=home&video=none.
12. Caulier-Grice J. Study on Social Innovation .The Social Innovation exchange (SIX) and the Young Foundation for the Bureau of European Policy Advisers. Bureau of European Policy Advisers, Young Foundation. – 2010. – P. 127.

УДК 336.227.3: 336.02

Черленяк І.І.

*доктор наук з державного управління,
професор кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
Ужгородського національного університету*

Дюгованець О.М.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародного бізнесу, логістики та менеджменту
Ужгородського національного університету*

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ВИМІРИ МІЖНАРОДНОГО ОФШОРНОГО БІЗНЕСУ В ІНФОРМАЦІЙНУ ЕПОХУ

У статті проаналізовано виміри «ефективності» офшорних зон, розглянуто інструменти, яким користується фінансовий капітал у глобальному масштабі. Досліджено концептуальні основи виникнення і поширення офшорного бізнесу крізь призму світового дослідження. Здійснено класифікацію офшорних зон та аналіз мотиваційних моторів руху капіталів «до» і «через» офшори. Аналізуються проблеми, які виникають внаслідок зростання частки офшорної компоненти в глобалізованій економіці.

Ключові слова: глобалізаційні виміри, офшорний бізнес, офшорні зони, інформаційна епоха, податкові гавані, секретні юрисдикції.

Черленяк І.І., Дюгованець О.М. ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫЕ ИЗМЕРЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ОФШОРНОГО БИЗНЕСА В ИНФОРМАЦИОННУЮ ЭПОХУ

В статье проанализированы измерения «эффективности» офшорных зон, рассмотрены инструменты, которыми пользуется финансовый капитал в глобальном масштабе. Исследованы концептуальные основы возникновения и распространения офшорного бизнеса сквозь призму мирового опыта. Осуществлена классификация офшорных зон и анализ мотивационных моторов движения капиталов «до» и «через» офшоры. Анализируются проблемы, возникающие вследствие роста доли офшорного компонента в глобализированной экономике.

Ключевые слова: глобализационные измерения, офшорный бизнес, офшорные зоны, информационная эпоха, налоговые гавани, секретные юрисдикции.

Cherlenyak I.I., Diugowanets O.M. GLOBALIZATION MEASUREMENTS OF INTERNATIONAL OFFSHORE BUSINESS IN THE INFORMATION AGE

The paper analyzes the measurements of the offshore zone effectiveness and considers the instruments used by financial capital on a global scale. The conceptual bases of emergence and spread of the offshore business are examined in the light of the world experience. The work presents the classification of the offshore areas and analysis of the motivational capital flow motors «to» and «through» the offshore. The problems that arise from the growing share of the offshore component in the globalized economy are analyzed.

Keywords: globalization measurements, offshore business, offshore areas, information age, tax heaven, secret jurisdiction.